

Velda Buldas „Spordikoda“

VAJADUSTE PRINTSIIBI RAKENDAMISE VÕIMALUSED EESTIS LASTE- JA NOORTESPORDI TOETUSTE JAOTAMISEL

Abstrakt

Enamikes jaotusõigluse uuringutes on ilmnunud, et laste- ja noortespordis ning kolledžispordis peetakse ressursside jagamisel enim aktsepteeritavaks vajaduste printsiipi, samas ei ole see printsiip realselt rakenduvates süsteemides sugugi alati esikohal. Käesolev artikkel käsitlebki jaotusõigluse alla kuuluva vajaduste printsiibi rakendamise võimalust Eestis, võttes arvesse spordialade erinevat kuluvajadust, hinnatasemeid, inimeste elatustaset, ebavõrdsuse taset ning õigusaktidest tulenevaid reegleid. Analoogne uuring võib mõnes muus riigis anda käesolevast erineva tulemi arvestades eelnimetatud tegurite seisusid. Eestis läbiviidud uuring näitab, et kõrgeimad on kulud iluuisutamises, tantsuspordis ja sõudespordis. Kuluvajadus erineb suurimate ja kõige väiksemate kuludega aladel ... **korda**. Samuti näitab uuring, et laste- ja noortespordi valdkond on hetkel avaliku sektori poolt oluliselt alafinantseeritud, täiendavalt tuleks sellesse valdkonda investeerida iga-aastaselt 30 – 50 miljonit ehk keskmiselt umbes 440 eurot harrastaja kohta aastas. **Rahade jaotus Eesti suurimas KOV-s ehk Tallinnas, kus treenib umbes 40% lastest, ei järgi tegelikku alade kuluvajadust, pigem lähtutakse võrdsuse ja õigluse printsiipidest ning rahastatakse enam ka eelisspordialadeks valitud alasid. Klasteranalüüsi abil on spordialad kululiikide (baaside üürikulud, varustuse kulud, võistluste kulud) mahtusid arvestades grupeeritud klastriteks.**

Laste- ja noortespordi rahastamise vajadus

Suures plaanis võib väita, et laste- ja noortespordi hea seis ning võimalikult lai kandepind riigis mõjutab oluliselt (lühemas ajaperspektiivis, st 10 – 15-aastase viitajaga) saavutuslikkust võistlustel ja (pikemas ajaperspektiivis, st 50 – 60-aastase viitajaga) rahvatervise seisu. Seega võib esialgu tunduda riigipoolse suurema investeeringu tegemisel laste- ja noortespordi, et tegu on kasutu raiskamisega – tulemused ilmnevad lihtsalt mitmeid aastaid hiljem. Siiski on riigid suuresti mõistnud, et laste ja noorte liikumisharrastus mõjutab rahvatervise seisu ja see omakorda riigi majanduslikku olukorda – sõltub ju inimeste tervisest, kui kaua suudavad nad tegutseda konkurentsivõimelisena tööturul ning seega tingib rahvatervis proportsioonid, kui suur on riigis ülalpeetavate osakaal ja kui suur riigikassat täitvate töötegijate osakaal.

Rahvatervise huvides on riigid kehtestanud mitmeid programme ja poliitikaid liikumisharrastuse tugevdamiseks. Programmide all mõistetakse piiratud ajaperspektiiviga projekte, poliitikate all riigi poolt omaks võetud ajalise piiranguta suundumusi. Rahvatervise poliitikaid on kujundanud ja kirjeldanud oma uuringutes näiteks Bull et al. 2004, Schmid et al. 2006, Bellew et al. 2008, Daugbjerg et al. 2009. Uuringu Euroopas rakendatavate liikumisharrastuse programmide taseme väljaselgitamiseks viisid 2011 aastal läbi Christjansen, Kahlmeier ja Racioppi. Nad vaatlesid erinevate Euroopa Liidu riikide vastavaid dokumente (soovitusi, juhiseid, õigusakte, poliitikaid, programme) ja kasutasid info selekteerimiseks järgmisi alateemasid: üldine info, ajaraamistik, huvigruppide kaasamine arendusfaasis, teadlikkus teistest samalaadsetest uuringutest (st kas olid viidatud teistele

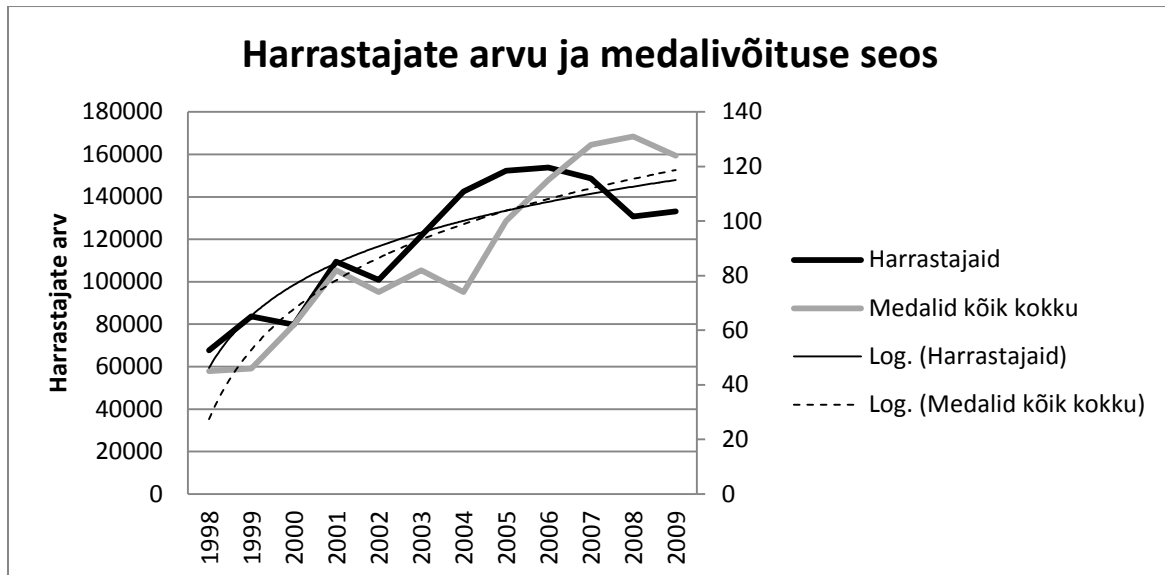
uuringutele), suunitletus kandepinna laiendamisele ja tervise edendamisele, eliitspordi eristamine kõigile suunatud spordist, infrastruktuuri sobivus programmiga, millistele organisatsioonidele programm on adresseeritud, programmi täitmine, programmi eelarve ja hindamine. Uurijad jõudsid järeldusele, et enamasti järgitakse poliitika kujundamisel seda, et projektis oleksid sätestatud peamised reegleid nagu: (a) kehtestatud üldised reeglid, (b) seatud ajaraam, (c) määratletud vastutav isik ja (d) programm orienteeritud kindlatele sihtgruppidele; siiski leidsid nad, et mitmel juhul ei olnud kehtestatud tulemustele mõõdikuid ning sisse seatud hindamissüsteemi ja spetsiaalset toetusfondi. (Christjansen, Kahlmeier ja Racioppi 2012) Seega näitas uuring, et spordi ja liikumisharrastuste toetamisel ei ole programmid Euroopas alati lõpuni läbi mõeldud, sh ka rahastamise seisukohast lähtuvalt.

Mõõdikute seadmise eesmärgina on nimetatud vajadust kontrollmehhanismi järele, et saada tagasisidet, kuidas on rakendatud poliitikad mõjunud (Masse et al. 2007a; Masse et al. 2007b). Samas, nagu selgitati, on liikumisharrastuse ja spordi valdkonnas keeruline tulemit mõõta, kuna tulemused ilmnevad kas lühema või pikema viitaja järel: (a) väikestel lastel ei ilmne kohe erinevusi VO₂ tasemes või kehamassi indeksis (Herrick et al. 2012), (b) projekti mõju rahvatervisele ja keskmisele elueale saab mõõta mitme-aastase ajalise nihkega ning (c) tagantjärele on väga raske väita, et olulist mõju omas just see projekt ja mitte mitmed muud tegurid (eriti juhul, kui projekt ei ole laiahaardeline).

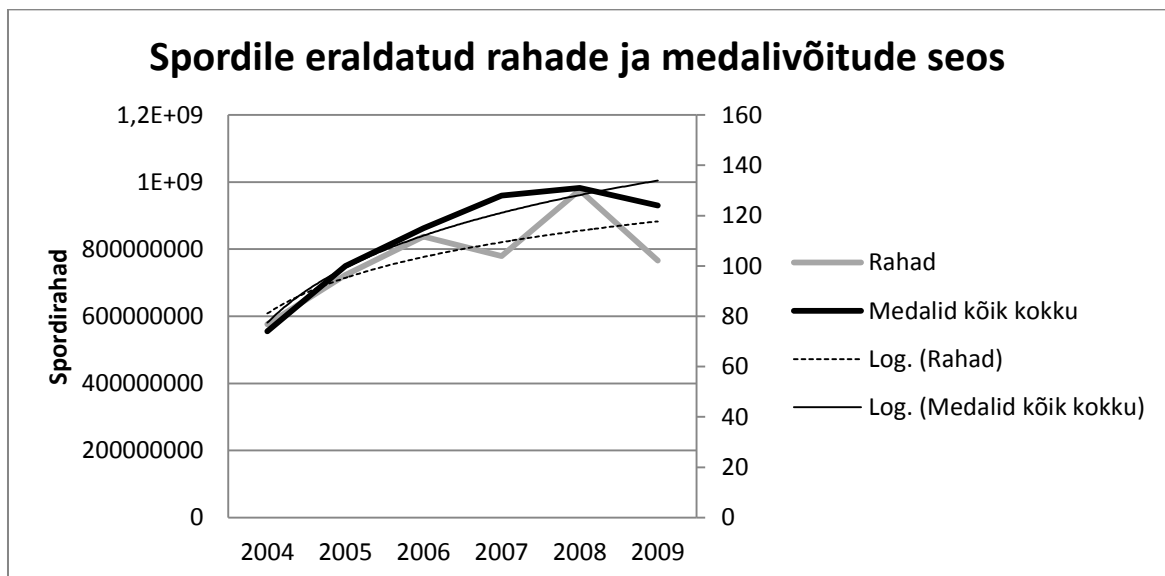
Samas ei vaidle keegi selle vastu, et liikumisharrastusel on tugev seos spordi kandepinnaga ja rahva tervisega ja seega ka riigi sportlaste tulemustega rahvusvahelistel võistlustel (Christjansen, Kahlmeier ja Racioppi 2011). Seetõttu on riiklikud programmid sageli suunatud võimalikult laiale osale elanikkonnast, nõ „sport kõigile“ suunitlusega. Spordi rahastamise programmide ulatuse ja läbimõelduse pärast ei muretse vaid Euroopa teadlased. Näiteks USA spordialaliidud kardavad, et USA Olümpiakomitee ei võta arvesse, et edu olümpial tagavad elanike füüsiline aktiivsus, osalemine spordis ja isiklike arenemiseesmärkide olemasolu. Seega otsivad spordialaliidud USA-s vastust küsimusele, et milline organisatsioon või struktuur peaks toetama osalemist spordis ja liikumisharrastustes ning tegelema amatöörspordiga ja rahvatervise teemaga (Dittmore et al. 2009). USA spordijuhtide muret kandepinna vähenemise osas võib pidada vägagi mõistetavaks, arvestades ülekaaluliste osakaalu sealse elanikkonna hulgas, väheseid liikumisharjumusi, halbu toitumisharjumusi ning suhteliselt kõrget ebavõrdsuse taset.

Iseenesest peaksid suuremat aktiivsust sportimisvõimaluste parandamise osas üles näitama riigid, kus rahvatervise näitajate seis on halb. Samas on neis riikides enamasti probleem selles, et seal on ka GDP elaniku kohta madal ja riigil on raske spordi valdkonna jaoks ressursse leida. Andreff 2007 uuris seoseid riigi rikkuse ja spordi arendamise vahel ning leidis, et spordi finantseerimine nii programmide, toetuste kui ka ehitiste osas on otseselt seotud GDP-ga elaniku kohta (Andreff 2007). Enamasti toimivad kõik riigid piiratud eelarve tingimustes ja seega tuleb ressursse suunata liikumisharrastuse kandepinna laiendamiseks läbimõeldult. Samas ei ole võimalik eitada ei rahastamise ega kandepinna seost saavutuslikkusega, see ilmneb ka väga väikese andmehulga ja ajaperspektiivi puhul. Järgneval joonisel 1 on kujutatud alla 19-aastaste harrastajate arvu seost riigi poolt olulistel võistlustel võidetud medalitega ning joonisel 2 kohalike omavalitsuste poolt eraldatud laste- ja noortesporti toetuste suuruse seost võidetud medalite arvuga.

Joonistel kujutatud seoseid võib muidugi nimetada populistlikeks ja väita, et see ongi loogiline, et sellised seosed eksisteerivad, samuti nagu suurema elanikkonnaga riigis on enam võimalik medaleid võita. Samas, jah, need seosed on küll ülilihtsad ja elementaarsed, kuid seda enam tuleks nendega arvestada riigi rahastamispoliitika kujundamisel. Kui laste- ja noortesporti toetamise poliitika on nõrk või olematu ja harrastajate kandepind väheneb, kuna langevad välja vaesemate perede lapsed ja spordialad, mis ei suuda suurte kulude tõttu toime tulla, jääb harrastajate kandepind väiksemaks ja seega vähenevad ka võimalused olla rahvusvaheliselt edukad.

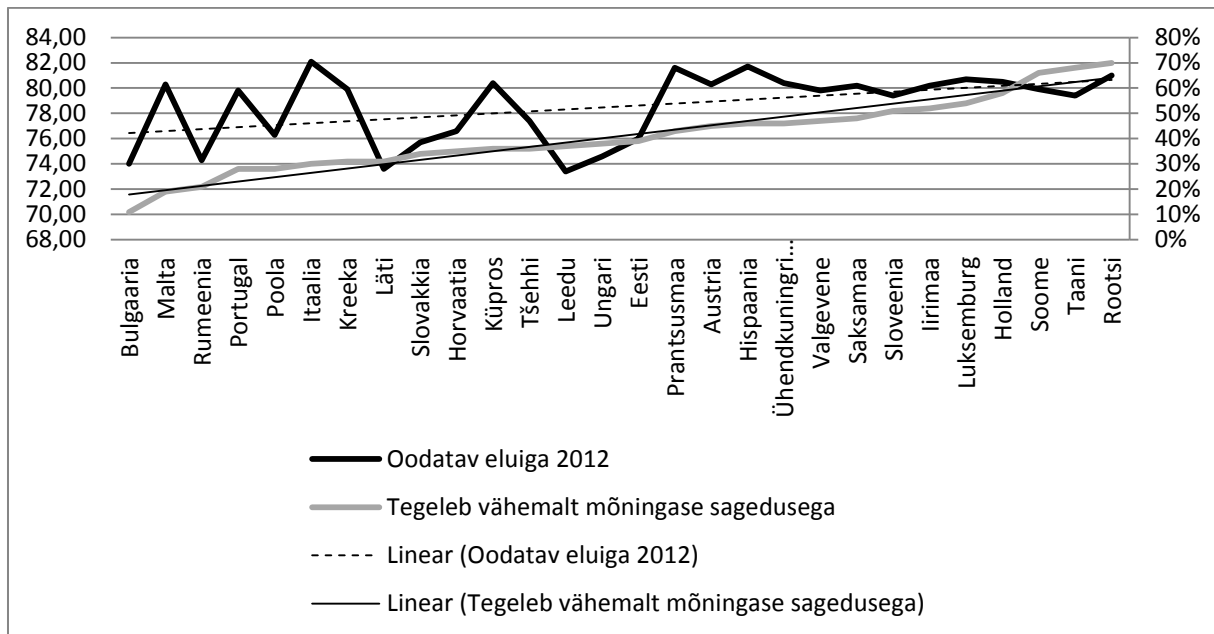
Joonis 1. Alla 19-aastaste harrastajate arvu ja medalivõitude seos aastatel 1998 – 2009 Eestis. Allikas: Spordi Kongressi andmete alusel autori koostatud.

Joonis 2. Spordile 2004 – 2009 eraldatud toetuste ja medalivõitude seos 2004 – 2009. Allikas: Spordi Kongressi andmete alusel autori koostatud.

Kahjuks ei ole nii lihtne ühe konkreetse riigi näitel joonistada välja liikumisharrastuse seost rahvatervisega, kuid seda on võimalik teha erinevate riikide võrdluses. Jooniselt 3 nähtub, et

vähemalt mõningase sagedusega liikumisharrastusega tegelemise ja oodatava eluea vahel valitseb positiivne seos. Ka seda seost joonisel 3 võib pidada populistlikuks, kuna rahvatervist ja eluiga mõjutavad peale liikumisharrastuse veel mitmed muud tegurid. Taas tuleb vastulausetega nõustuda: jah, teatud mõttes on pilt populistlik, kuid miskipärast eksisteerib ikkagi selge seos trendis. Seega, mis annaks kindlat põhjust väita, et kõik eelnevad seosed trendides on juhuslikud ja et nende näitajate vahel tegelikult seos puudub?

Joonis 3. Liikumisharrastuse seos oodatava elueaga 2012. Autori koostatud võrdlus, andmete allikad: Eurostati andmebaas ja Special Eurobarometer 412, 2014, sport ja füüsiline aktiivsus.

Kas eelnevad joonised on populistlikud või mitte, liikumisharrastuse positiivne mõju tervisele on tõestatud ka meditsiiniliselt (paraneb verevarustus luukoes, vere hapnikusisaldus, maksimaalne hapniku tarbimise võime, südame töö jne) ning sellele, et harrastajate arvust sõltub võimalus leida enam andekaid, ei ole võimalik vastu vaielda – ilmselgelt on medalite arv suurem 80 miljonilise elanikkonnaga riigis kui 1 miljonilise elanikkonnaga riigis. Seega, et võimaldada liikumisharrastusest osavõtt võimalikult paljudele, vajab iga riik läbimõeldud rahastamispoliitikat, mis haaraks ka laste- ja noortesporti tasandi. Läbimõeldud rahastamine tähendab nii optimaalset rahavoogu, optimaalsete protseduuride ja kanalite valikut kui ka õigete sihtgruppide seadmist.

Näiteks Suurbritannias, kus Blairi valitsus finantseeris laste- ja noorte liikumisprogrammi väga suure ulatuses, heideti sellele programmile hiljem ette, et sihtgrupiks valiti lapsed varest vanusegrupist. Teadlaste üldiseid seisukohti arvestades olid need 11 – 14 aastased lapsed olid juba parimast mõjutatavast east väljas. Paljud uurijad on jõudnud järeldusele, et liikumisharjumused kujunevad inimesel välja noorpõlves. Uuringud näitavad, et mistahes alal tippu jõudnud inimesed läbivad oma arengus kolm faasi (Bloom 1985): varased aastad (7 – 12), keskmised aastad (13 – 15a) ja hilised aastad (16 ja vanemad). Kalinowski 1985 on öelnud, et otsustava tähtsusega on just varased aastad, kuna varastel aastatel kujuneb suuresti välja liigutusosavus ja eneseusaldus. (Kirk 2005) Kirk 2005 jõudis oma uuringus ka järeldusele, et võimalus liikumisharjumuse parandamiseks on suurim koolides, kus on võimalik kuni 14 aastastele lastele kehtestada kohustuslikud liikumise tunnid tavatundide järel. Ka mitmed teised uuringud on leidnud, et parim juurdepääs lastele on koolidel ja

on rõhutanud seetõttu koolijärgsete programmide olulisust (Beets et al. 2009, Trost et al. 2008, European Foundation ... 2009, World Health ... 2007, World Health ... 2010). On leitud, et parim variant oleks, kui kool toimiks multisportklubi. Samas ei pruugi sellist lahendust olla alati võimalik rakendada ning riigil tuleks kaaluda ka teisi programmide elluviimise võimalusi, arvestades siiski, et tegemist ei saa olla ajutiste projektidega, et füüsiline areng nõuab stabiilsust, seega ka stabiilsust rahavoos.

Edwards et al. 2011 on väitnud ka, et toitumine ja füüsiline aktiivsus on otseselt seotud akadeemilise saavutusvõimega. Samale tulemusele on jõudnud ka Shore et al. 2008 ja Datar 2004. Seega ei räägi me liikumisharrastuse toetamise puhul mitte ainult sportlikest saavutustest, sellest sõltuvad ka majanduse seis, tervishoiu kulud, läbilöögivõime tööturul ning akadeemiline saavutusvõime. Järelikult sõltub liikumisharrastuse ulatusest ühiskonna edukus laiemas tähenduses ning parim võimalus liikumisharrastuste parandamiseks ja kandepinna laiendamiseks on tegeleda esimese arengufaasi lastega ehk 7 – 12-aastaste lastega. Kuna järgmises vanuses (alates 13-eluastast) jagunevad lapsed juba saavutusspordiga tegelevateks ja liikumisharrastusega tegelevateks, on põhjendatud ka nende vanusegruppide vaatlemine eraldi rahastamise seisukohast – saavutussport nõuab oluliselt enam kulutusi.

Jaotusprintsipiide uuringud ja nende peamised tulemused

Rahade jagunemine organisatsioonis või valdkonnas sõltub suuresti konkreetse organisatsiooni või riigi otsustest, kuidas ressursse jagada, millest jagamisel lähtuda. Jaotusõigluse uuringute suuna alusepanijateks võib pidada Stoufferi, Suchmani, DeVinney, Stari ja Williamsi 1949 aasta uuringut, kus autorid töötasid välja suhtelise kaotuse kontseptsiooni (the relative deprivation concept).

Ressursside jaotamise otsused võivad tuleneda alusprintsipiidest, mida kavatakse rakendada või siis teine võimalus on, et organisatsioon või riik ei ole reegleid kehtestades alusprintsipiide ja nende aktsepteeritavusele mõelnud. Samas on organisatsioonilise õigluse uuringud näidanud, et nii ressursside jaotus ise kui ka jaotuse protseduurika mängib olulist rolli organisatsiooni keskkonna õiglasena või ebaõiglasena tajumises (Blau 1964; Deutsch 1975; Leventhal 1976 ; Greenberg ja Folger 1983; Skarlicki ja Latham 1996; Greenberg 1997; Greenberg ja Lind 2000; Mahony 1999), spordis võib näiteks tasude jaotus mõjutada ka meeskonna või isiku sooritust (Kim ja Andrew 2013). Seega oleks spordijuhtidel vajalik teada, millist jaotust konkreetsetes riigis või organisatsioonis või sporditasemel õiglasena tajutakse ning ka lähtuda ressursside jagamisel sellest.

Jaotusõiglus on osa organisatsioonilise õigluse teooriast ja selles tuntakse jaotuse alustena kolme peamist printsiipi, mis omakorda jagunevad alamprintsipiideks:

(a) õiglus - printsiip, mis eeldab, et tasu peab vastama panusele, pingutusele või tasemele või olema seotud võimega tulu toota. Printsiibi esialgne käsitlus pärineb Adams 1963 ja 1965 uuringutest, Tornblom ja Jonsson 1985 töös vaadeldi uuritavate alamprintsipiidena produktiivsust, pingutust ja võimeid, kümme aastat hiljem lisasid mitmed uurijad õiglaste jaotuse printsiipidena ka pealtvaatajate arvamuse (Hums ja Chelladurai 1994; Mahony, Hums ja Riemer 2002; Mahoni, Riemer, Breeding ja Hums 2006) ja tulutootlikkuse (Mahony et al. 2002; Patric, Mahony ja Petrosko 2008);

(b) võrdsus – printsiip, mis eeldab, et tasu peaks olema jagatud võrdselt kas võrdsest kohtlemisest tulenevalt, tulemuste võrreldavusest tulenevalt või peaks igäühel olema võrdne võimalus ressursse taotleda. Printsiip võeti uuringutes kasutusele Deutsch 1975 töös, Tornblom ja Jonsson 1985 pakkusid selle alamprintsiipidena välja: (a) samas konkurentsituatsioonis isikud tuleb kohelda võrdselt (*equality of treatment*); (b) ressursse tuleb jagada võrdselt ajas, et pikas perspektiivis oleks ressursside jaotus võrdne (*equality of results*) ja (c) igäühel peab olema võrdne võimalus ressursse saada (*equality of opportunity*);

(c) vajadused – printsiip, mis eeldab, et toetada tuleks enam neid, kes ise toime ei tule, tuleks lähtuda kuluvajadusest või vajadusest püsida edukana konkurents. Printsiibi lisas uuringutesse Deutsch 1975. Alamprintsiibid lisandusid edasistes uuringutes: (a) vähemkindlustatuid tuleks toetada teistest enam (Hums ja Chelladurai 1994), (b) suurema kuluvajadusega valdkondadesse tuleb panustada enam (Mahony, Hums ja Riemer 2005) ja (c) kõigile tuleb tagada võimalus olla konkurents (Mahony, Hums ja Riemer 2005).

Jaotusprintsiipide ja nende tajumise uuringuid on iseenesest läbi viidud rohkesti, spordi valdkonnas mitte väga palju. Tuntuimad jaotusõiglust käsitlevad uuringud spordi valdkonnas on Hums ja Chelladurai 1994, Mahony ja Pastore 1998, Mahony 1999, Mahony et al. 2002, Mahony et al. 2005, Mahony et al. 2006, Patric et al. 2008, Mahony ja Pastore 2008, Kim et al. 2008, Dittmore et al. 2009, Mahony et al. 2010 ning Kim ja Andrew 2013. Eelnimetatud 12-st uuringust on jaotusprintsiipide rakendamisele ja tajumisele keskendunud 6 uuringut: Hums ja Chelladurai 1994, Mahony ja Pastore 1998, Mahony, Hums ja Riemer 2002, Mahony, Riemer, Breeding ja Hums 2006, Patric, Mahony ja Petrosko 2008 ning Dittmore, Mahony, Andrew ja Hums 2009. Nimetatute kohta on uuringute põhitulemused toodud tabelis 1.

Tabel 1. Peamised jaotusõigluse printsiipide tajumist ja rakendamist käsitlevad uuringud. Autori koostatud viidatud uuringute alusel.

Autor(id)	Aasta	Uuritav küsimus	Uuritav grupp	Uuritav tase	Enim eelistatud jaotusprintsiibid			Olulised erisused gruppide hinnangute vahel
					I eelistus	II eelistus	III eelistus	
1 Hums, Chelladurai	1994	Eelistused	Treenerid, administratsioon	Kolledži-sport	Vajadused	Võrdsus kohtlemises	Võrdsus tulemustes	Suuri erisusi ei olnud, pisut enam eelistasid naised võrdsust, mehed õiglust
2 Mahony, Pastore	1998	Tegelik jaotus	Administratsioon	Võistlus-sport, jaotus alaliitude vahel	Õiglus - tulu tootmine	Õiglus - vaatajate ja klientide arvamused ja kaebused		Tegelik jaotus erines oluliselt 1994 uuringust, mis käsitles eelistusi
3 Mahony, Hums, Riemer	2002	Eelistused	Administratsioon, spordijuhid, nõukogud	Kolledži-sport	Vajadus toime tulla ja püsima jääda	Vajadus edukana konkurents püsida	Võrdsus kohtlemises	Naised ja mitte-eelarveliste spordialade mehed eelistasid vajadust püsima jääda, eelarveliste spordialade mehed vajadust edukana konkurents püsida
4 Mahony, Riemer, Breeding, Hums	2006	Eelistused	Sportlastest üliõpilased vs mittesportlaste	Ülikooli-sport	Võrdsus kohtlemises	Vajadused	Võrdsus tulemustes	Gruppide vahel ei tuvastatud olulisi erinevusi, st ei olnud määrav, kas üliõpilane tegeles spordiga aktiivselt

				test üliõpilased					või mitte
5	Patric, Mahony, Petrosko	2008	Eelistused	Adminis- tratsioon	Kolledži- sport	Vajadus ressursside puudumise või vähesuse tõttu	Võrdsus kohtlemi- ses	Vajadus olla konku- rentsis edukad	Naised eelistasid enam võrdsust, mehed tulutootlikkust
6	Dittmore, Mahony, Andrew, Hums	2009	Eelistused Arvamused selle kohta, mida tegelikult raken- datakse	Tipp- ametnikud, alaliitude presi- dendid, peasekre- tärnid	Olümpia- sport	Vajadus olla konkurents is edukad Õiglus - medali- võidud	Võrdsus kohtlemi- ses Vajadus olla konkurents is edukad	Väikeste spordialaliitude juhid eelistasid vajaduste printsiipe enam kui suurte spordialaliitude juhid. Edukus olümpial mängis rolli edukate ja mitte- edukate alade vahel siis, kui tuli hinnata, mille järgi televisiooni ülekandeid valida. Vabatahtlik ja palgaline töö erisusi ei tekitanud.	

Tabelist 1 nähtub, et jaotusõigluse tajumise uuringuid on läbi viidud nii kolledži, ülikooli kui ka tippspordi tasemel ning korra on uuritud ka jaotusprintsiiptide rakendamist dokumentide alusel. Uuringud näitavad, et eksisteerib lõhe eelistuste ja tegelikult rakendatavate printsiiptide vahel: kui enim eelistatakse vajadusi ja selle alamprintsiipe (Hums ja Chelladurai 1999, Mahony et al. 2002, Patric et al. 2008 ja Dittmore et al. 2009) ning järgmise valikuna võrdsust kohtlemises, siis tegelikult on rakendamist leidnud (vähemalt tippspordi tasemel) õigluse printsiibid (Mahony ja Pastore 1999) ning samuti arvatakse, et tegelikult rakendatakse eelistustest erinevalt esmaselt õigluse printsiipi, ehk võetakse jaotuse aluseks medalivõidud (Dittmore et al. 2009). Huvitaval kombel pole õiglust ja selle alamprintsiipe ressursside jagamise alusena eelistatud mitte üheski uuringus mitte ühelgi tasemel, kuigi võiks eeldada, et tippspordis ja eriti olümpiaspordis peaks see olema eelistatuim jaotusalus. Gruppide arvamused on enim erinevad sugude lõikes, üldiselt kipuvad naised enam eelistama võrdsust, mehed kas õiglust või vajadust püsida edukana konkurentsis. Samas peamiste eelistuste osas uuringud gruppide võrdluses suuri erinevusi ei tuvastanud.

Seega, ehkki vajaduste printsiiibi kohta on öeldud ka, et see on kõige subjektiivsem, kuna vajadusi on raske määratleda, sest pole selge kui palju tuleks igal konkreetsel juhul panustada, et sportlased saaksid olla edukad ja oma potentsiaali realiseerida (Patric, Mahony ja Plesko 2008), peetakse seda printsiipi siiski kõige õiglasemaks jaotuse aluseks ja seetõttu on mõistlik uurida selle rakendamise võimalusi selliselt, et „vajaduste“ sisu oleks selge, numbriliselt avatud ja analüüsiv. Kuna on teada, et spordis moodustavad ressursivajaduse peamiselt kulud treeningbaasidele, varustusele, võistlustele, laagritele, palkadele, maksudele ja administratiivtegevustele, on need kulud suuresti ka arvuliselt analüüsivad, võimaldades konkreetselt sisustada iga spordiala ja taseme puhul vajaduste teise alamprintsiiibi - „kuludest lähtuv vajadus“. Käesoleva uuringu empiirilises osas ongi püütud seda teha, lähtudes konkreetse riigi vajadustest, hinna- ja tulutasemetest. Soodustused vähekindlustatutele võimaldavad arvestada ka vajaduste esimese alamprintsiibiga ning võistluste ja

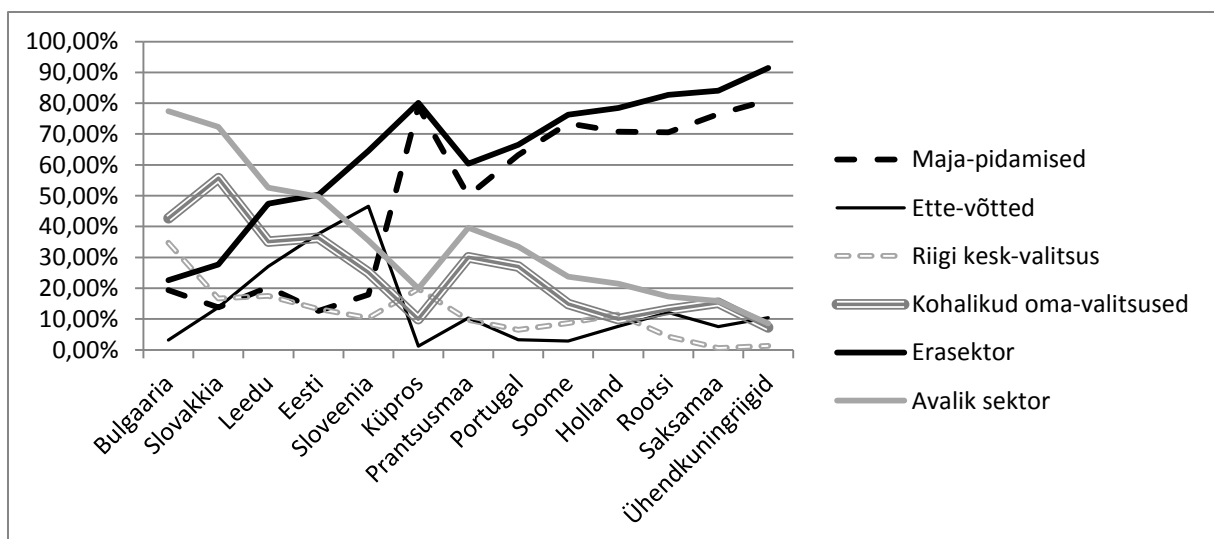
treeninglaagrite kulude arvesse võtmine võimaldab lisaks arvestada vajadusega olla edukalt konkurents.

Tegurid, millest sõltub laste- ja noortesporti rahastamise vajalik ulatus ja struktuur ning tegurite seos jaotusprintsipiidega

Alates 1970-ndatest sai alguse Euroopa spordituru areng ning sellest ajast pärinevad ka esimesed usaldusväärsed andmed spordivaldkonna majanduslike aspektide kohta. Esimene uurimisgrupp, mida juhtis Michael Collins, arvutas 1984 välja spordivaldkonna maksumuse üheksas Euroopa riigis (Jones 1989). Järgmise spordivaldkonna uuringuna avaldas Prantsuse uurimisgrupp, kes uuris spordi ja majanduse seoseid, oma tulemused, mis keskendus peamiselt spordi finantseerimise allikate struktuuride võrdlusele Euroopa riikides (Andreff, Bourg ja Halba 1994; Andreff, Bourg, Halba ja Ny 1995). Ehkki on puudus samalaadsetest võrdlusuuringutest, mis käsitleksid erinevaid spordialasid, riike, spordisündmuseid, sponsorlust ja teleülekandeid (Andreff 2000), ei ole neid palju läbi viidud. Valdavalt on jäänud üldiseks või ühe riigi keskseks (nt Couder ja Kesenne 1990; Taks ja Kesenne 2000).

Spordi majandusliku poole uuringud võib liigitada suures plaanis makroökonomilisteks ja mikroökonomilisteks. Makroökonomilisi uuringuid on läbi viidud Euroopas (Andreff et al. 1995; Andreff 1995; Bartoluci 1997; Couder ja Kesenne 1990; Jones 1989; Rigg ja Leweney 1987), Austraalias (Ernst & Young 1998), USA-s (nt Porter ja Thomas 2010) ning Kanadas (Zalatan 1983). Makroökonomilised uuringud annavad ülevaate spordi osast ühiskonnas, toovad esile selle finantseerimisvajadused ning annavad vajalikku infot huvigruppidele (Meyer ja Ahlert 1998). (Taks ja Kesenne 2000) Mikroökonomilised uuringud keskenduvad konkreetsele ehitisele, sündmusele jne.

Finantseerimisele lähenetakse sageli mudelikeskselt. Näiteks tippspordis on leitud Euroopas rakendatakse enim nelja finantseerimismudelit: (a) Euroopa amatöörspordi mudelit; (b) Euroopa traditsioonilist professionaalse spordi mudelit; (c) Euroopa kaasaegset professionaalse spordi mudelit ja (d) Ameerika mudelit (Andreff ja Staudohar 2000).

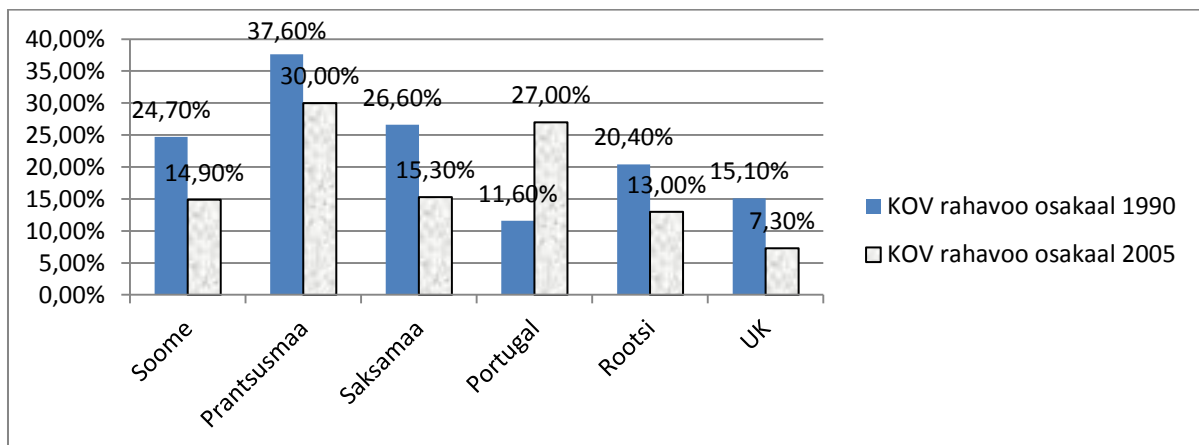

Joonis 4. Spordile suunatud rahavoo jaotus avaliku ja erasektori vahel Euroopa Liidu riikides. Allikas Škoric et al. 2011.

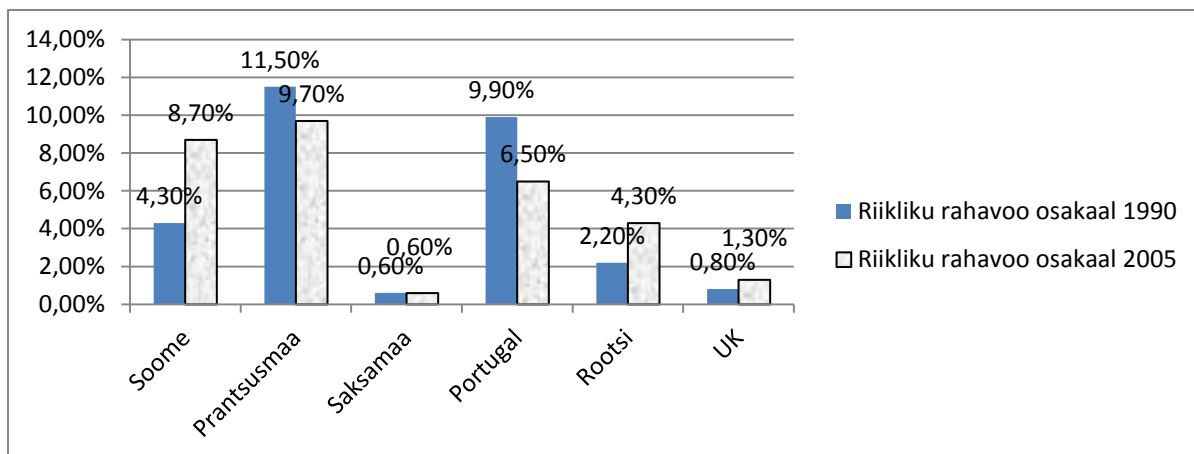
Kuna paljudes riikides on praeguseks olemas statistika selle kohta, millest spordiklubide sissetulev rahavoog koosneb, on järjest enam võimalik läbi viia võrdlusuuringuid. Statistilisi andmeid on esitanud ja kasutanud oma uuringus näiteks Škoric et al. 2011 (toodud joonisel 4), kelle uuringut võib pidada teiseks oluliseks spordituru võrdlusuuringuks. Rahavood selles uuringus on jaotatud kaheks: avaliku sektori rahavoog spordile (see jaguneb omakorda riigi keskvalitsuse ja kohalike omavalitsuste rahavooks) ja erasektori rahavoog spordile (jaguneb omakorda majapidamiste rahavooks ja ettevõtete rahavooks).

Riigid panustavad sporti erineval määral, näiteks Sloveenias moodustas kogu kulutus spordi valdkonnale aastal 2005 umbes 1,93% GDP-st (olles kaheksa aastaga oluliselt vähenenud, 1997 aastal oli see 2,3% (Bednarik et al. 2001)), sellest riigipoolne kulutus oli umbes 17,25% antud summast ehk 77,7 miljonit eurot. Majapidamiste kulutused spordivaldkonnale olid keskmiselt 2,88% sissetulekust, sellest umbes 54% kulutatakse treeningtasudele, baaside üürile ja klubide liikmemaksudele. (Bednaric et al. 2010) Spordiorganisatsioonide toetamine avaliku sektori poolt on ulatuslikum uutes Euroopa Liidu riikides (Škoric et al. 2011).

Nagu eelnevalt jooniselt 4 võis näha, on rahavoo struktuurid riigiti üsna erinevad. Trendid avaliku sektori rahavoo osas näitavad, et kohaliku omavalitsuste rahastamise osakaal on vaadeldaval perioodil langenud (vt joonis 5), samas on riigi rahavoo osakaal pigem tõusnud (joonis 6). Seega eksisteerib pigem suund rahavoo tsentraliseerimisele.

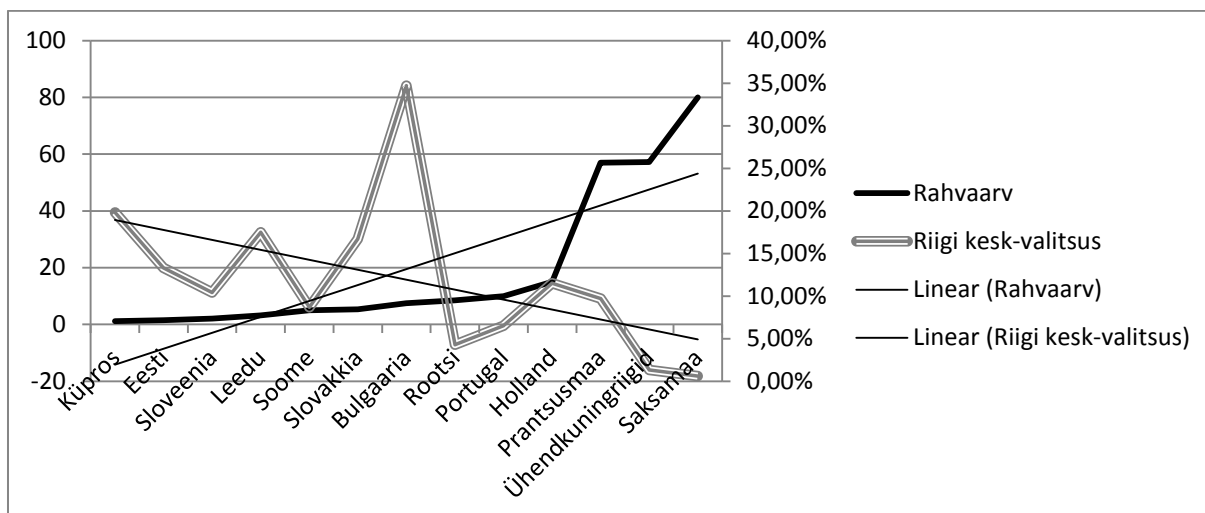

Joonis 5. Trendid 1995 – 2005 kohaliku omavalitsuse rahavooos spordi rahastamisel kuue EL riigi näitel. Allikas: autori koostatud Škoric et al. 2011 andmete tuginedes.

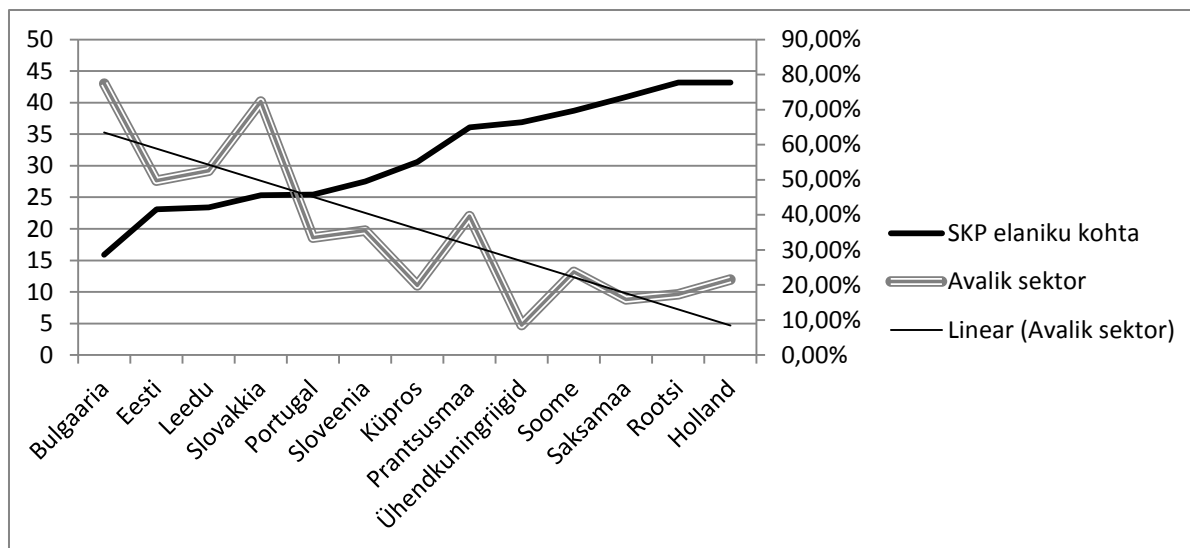

Joonis 6. Trendid 1995 – 2005 riiklikus rahavoos spordi rahastamisel kuue EL riigi näitel. Allikas: autori koostatud Škoric et al. 2011 andmetele tuginedes.

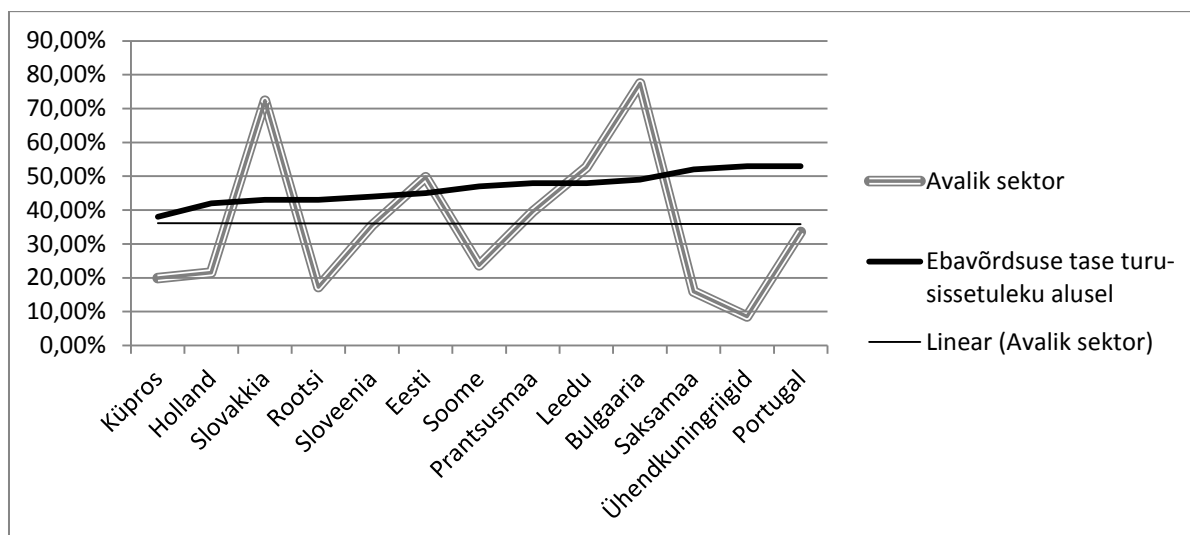
Jooniselt 7 on näha, et seostades riigi rahvaarvu avaliku sektori rahavoo struktuuriga ehk vaadeldes, kas eksisteerib seos riigi rahvaarvu ja keskvalitsuse tasemel rahavoo osakaalu vahel, näeme, et eksisteerib pöördvõrdeline seos: mida suurem riik, seda tõenäolisem on, et raha jaotatakse kohalike omavalitsuste tasandilt ja vähem kesktasandilt ning mida väiksem on riigi rahvaarv, seda tõenäolisem on, et rahavoost suur osa suunatakse spordile riiklikult tasandilt. See on seostatav mõistliku suurusega haldusüksuste valikuga. Rahvaarvu seos avaliku sektori rahavooga väljendub veel selles, et suures riigis, kus on enam medalivõite, on lihtsam leida ka sponsorrahasid tippspordile. Kui aga riigi rahvaarv on väike, on ka rahade leidmine keerulisem ning seega on tippsport enam laste- ja noortesporti konkurent avaliku sektori rahade osas ning on sageli finantseeritud samuti avalike fondide poolt (Kolar 2005; Bednaric et al. 2010).

Joonis 7. Rahvaarvu seos riigi keskvalitsuse rahavoo osakaaluga spordi rahastamisel EL riikides. Allikas: autori koostatud Škoric et al. 2011 andmetele ja Eurostati andmebaasi andmetele tuginedes.

Joonis 8. Seos SKP per capita ja avaliku sektori rahavoo osakaalu vahel. Allikas: autori koostatud Škoric et al. 2011 andmetele ja Eurostati andmebaasi andmetele tuginedes.

Joonis 9. Avaliku sektori rahavoo osakaalu seos ebavõrdsuse tasemega riigis. Allikas: autori koostatud Škoric et al. 2011 andmetele ja Eurostati andmebaasi andmetele tuginedes.

Kuigi teoreetiliselt peaksid sporti rahastama enam riigid, kus SKP on elaniku kohta madal, on eksisteeriv trend sootuks vastupidine (toodud joonisel 8). Ilmselt tingib selle riigikassa tulude pingeline jaotus, mis keerulisemates oludes riikides ei võimalda spordi valdkonda enam panustada. Samas, elatustasemest sõltub, kui suure osa spordi rahastamisest saab jätta eraisikute kanda, ilma et valdkond kannataks või treeningutest jääks kõrvale suur osa lapsi. Joonis 9 näitab, et ka kõrgem ebavõrdsuse tase, mis võiks olla suuremate (suunatud) toetuste sisseseadmise ja seega avaliku sektori rahastamise suurema osakaalu ajendiks, ei ole seda praktikas – ebavõrdsuse joone tõustes jääb avaliku sektori rahastamise osakaalu trendijoon horisontaalseks.

Tulude pool peaks valdavalt mittetulundusühingutena tegutsevates laste- ja noorte spordiklubides olema piisav, et katta kuluvajadust. Spordialad ise suudavad tulusid genereerida vaid juhul, kui nende harrastuse, võistluste või aksessuaaridega on võimalik tulu teenida. Taas näide Sloveeniast, kus 10

populaarseimat spordiala on jalgpall, suusatamine, käsipall, korvpall, mägironimine, jäähoki, tennis, võrkpall, kergejõustik ja ujumine ning need alad toovad sisse 58% spordi valdkonna tuludest (Bednarik et al. 2010). Samas ei saa oodata tulude genereerimist laste- ja noortesportidelt ning nende spordiklubide tulude teise poole moodustavad lastevanemate poolt makstavad igakuised treeningtasud. Kulutuste suurus spordile ei sõltu mitte ainult riigi kultuurilistest faktoritest, vaid ka perede sissetulekutest (Bednarik et al. 2010). Elanike erinevat sissetulekut arvestades sõltub klubi valikutest ja riigi valikutest (õigusaktides sätestatust), kas riigis nähakse ette ka vabastusi ja soodustusi või ei.

Laste- ja noorte spordiklubid peavad oma igapäevases tegevuses kandma mitmesuguseid kulusid, mida võib liigitada püsikuludeks nagu baaside üürikulud, treenerite ja administraatorite palgakulud, maksukulud ja üldkulud (halduskulud) ning ühekordsed või ebaregulaarsed kulud nagu varustuse kulu, võistlustega seotud kulud, laagritega seotud kulud ja muud võimalikud kulud. Seega sõltuvad klubi püsikulud riigi palgatasemest, üürihindadest ja maksusüsteemis sätestatud maksude suuruselt; ebaregulaarseid kulusid mõjutab enim kaupade ja teenuste hinnatase riigis. Kõik need kulud on klubil vajalik kanda ja kokku hoida neid väga ei saa. Üürikulude vähendamine tähendab treeningtundide vähendamist, mis pärsib laste saavutusvõimet ja/või arengut, palgakulude vähendamine toob kaasa treeneri tõenäolise lahkumise töölt ning maksukulude vähendamine pettuse või optimeerimise läbi toob kaasa riski, et tegu avastatakse ja klubil tuleb ikkagi tasuda maksukulud ning täiendavalt ka trahvid. Samuti ei saa jätta ostmata vajalikku varustust, osalemata võistlustel või treeninglaagrites. Viimaste finantseerimine on võimalik jätta küll suures osas lastevanemate kanda, kuid see toob kaasa ohu, et treeningutelt lahkuvad perede lapsed, kus vanemad ei suuda neid kulusid lisaks treeningtasule kanda. Seega piiritleb lastevanemate osamakse suuruse elatustase.

Spordiorganisatsioonid tegutsevad eri riikides sageli mittetulundusühingutena (non-profit organizations). Kuna sport, eriti laste- ja noortesport on valdkond, mis enamikes riikides ei suuda toime tulla avaliku sektori toetusteta, võib väita, et klubidele ja teistele spordiorganisatsioonidele on väga olulised kõik kulude optimeerimise võimalused, mille kasutamiseks riik võimaluse annab või mängitakse ka piiri peal. Näiteks on Eestis erinevalt maksustatud palgad ja stipendiumid ning kuna stipendiumide maksukoormus on palga maksukoormusest oluliselt madalam, eelistavad klubid tasustada treenereid stipendiumiga, mitte palgaga. On kirjutatud ka spordiorganisatsiooni vormi valiku olulisusest, kui nende kulude arvestamise või maksustamise reeglid on erinevad (Doquette 2002; Nemeč, J. ja Nemeč, M. 2009).

Kui nüüd klubidel on kaks piiritletud suurusega rahavoogu – avaliku sektori rahavoog ja lastevanematelt tulev rahavoog ning klubidel pole võimalik kumbagi suurendada, tuleb siiski toime tulemiseks vähendada kulusid. Kuna aga kulud spordialadele on erinevad, kannatavad riigipoolse diferentseerimata (kulusid mittearvestava) rahastamise tingimustes enim alad, mille kuluvajadus on suurem.

Esimeses osas kirjeldati, milline on laste- ja noortesporti kandepinna seos tulemuslikkusega ja rahvatervisega: st mida enamad lapsed saavad treenida, seda parem on seis rahvatervisega ja tulemuslikkuses. Lastesportis (7 – 12-aastaste hulgas), nagu eelnevast teooriast ilmnes, on eesmärgiks võimalikult laia kandepinna tekitamine ja seega peaks olema õigustatud ka seisukoht, et spordialasid peaks olema võimalikult palju ja need peaksid olema lastele kättesaadavad, et iga laps

leiaks endale sobivaima. Ebavõrdsuse kolm aspekti, mis tingivad vajaduse rakendada jaotusõigluse vajaduste printsiibi kolme alamprintsiipi:

- 1) Riigis elavate isikute varanduslik seis (sissetulekute ebavõrdsus), mis laste- ja noortespordis tingib vajaduse toetada neid peresid, kes ise ei jõua lapse treeningute eest tasuda ehk vajaduse rakendada vajaduste esimest alamprintsiipi;
- 2) Spordialade erinev kuluvajadus tekitab diferentseerimata toetuste korral spordialade ebavõrdse olukorra, mis võib viia selleni, et konkurentsisis mitte toimetulevad spordialad kaovad turult või muutuvad väga jõukate perede laste hobideks. Sellest tuleneb vajadus toetuste suuruse määramisel selgitada välja spordialade kuluvajadus ning diferentseerida sellest tulenevalt toetuste suurus;
- 3) Alates 12 – 13-eluaastast, mil spordis muutub noortele oluliseks ka saavutuslikkus, oleks vaja tagada kõrgemaid tulemusi saavutanud noortele võimalus olla konkurentsisis edukad ja vajadusel toetada neid võistluskulude ja treeninglaagrite kulude osas ehk rakendada vajaduste printsiibi kolmandat alamprintsiipi.

Seega peaks riik rahastamisel keskenduda nii klubide kulupõhisele rahastamisele kui ka eraisikute tulutasemest lähtuvatele toetamisele. Sel juhul on võimalik rakendada kolme vajaduste printsiibi alamprintsiipi korraga.

Vajaduste printsiibi rakendamise võimalused – empiiriline uuring Eestis

Uuringu disain

Kuna Eestis on meedias tihedat kajastamist leidnud laste- ja noortespordi rahastamise probleem – spordiklubidele heidetakse ette kulude optimeerimist, samas on ilmselgelt avaliku sektori poolt sporti investeeritud liiga vähe, et sellel valdkonnal oleks võimalik toime tulla - oli uuringu üheks peamiseks eesmärgiks selgitada välja erinevate spordialade tegelik kuluvajadus (summa kuni 19-aastase harrastaja kohta ja kogu spordiala kohta) ning tuletada selle alusel (summeerides kõigi spordialade kuluvajadused) kogu Eesti laste- ja noortespordis puuduolev summa. Uuringu eesmärgiks oli samuti välja selgitada, kui suured erinevused eksisteerivad erinevate spordialade kulutuste suuruses ja struktuuris. Sellise uuringu tulemusi saab kasutada laste- ja noortespordile suunatud rahavoo suuruse ja jaotuse reguleerimisel. Samuti rikastab kirjeldatud uuring teadusartiklite spektrit, luues uue olulise suuna kulupõhise jaotusprintsiibi sisu avamiseks. Senised uuringud on käsitlenud seda printsiipi pigem tajude ja eelistuste seisukohalt, avamata selle sisu rakendamise võimaluste osas.

Teade uuringus osalemise palvega saadeti kõigile Tallinnas laste- ja noortespordi toetusi saavatele klubidele, kus harrastatakse ligi 40 spordiala. Tallinnas treenib umbes 40% kõigist Eestis harjutavatest lastest ja noortest. 135-lt Tallinna klubilt laekus 41 aruannet konkreetsete alade kohta. Vastasid 32 klubi, kes saatsid oma aruanded 21 spordiala kuluvajaduse kohta, lisaks vastas küsitlusele Tallinna Invaspordiühing, kus treenivad liikumispuudega isikud. Vastanud klubidest olid 30 monospordiklubid ja kaks multispordiklubid (sellest tuleneb ka erinevus vastanud klubide arvu ja esitatud aruannete arvu vahel). Vastanud klubides kokku treenib Eestis treenivatest lastest 8,38% ja Tallinnas treenivatest lastest umbes 25%. Spordialade lõikes oli küsitlusega hõlmatud treenijate osakaal erinev, varieerudes 3%-st 20%-ni kõigist Eesti harrastajatest. Kõige usaldusväärsemaks võib pidada

hinnanguid iluuisutamise ja sulgpalli täiendava rahavajaduse kohta, kus hõlmatud oli üle 20% harrastajatest, üle 15% jäi harrastajate osakaal veel jalgrattaspordis, ratsaspordis ja võimlemises. Kõige vähem usaldusväärseks võib lugeda hinnanguid invaspordi, tantsuspordi, kergejõustiku ja poksi osas, kus küsitlusega hõlmatud laste osakaal jäi alla 5% kogu Eestis vastavat ala harrastavate laste ja noorte hulgast.

Tabel 1. Üldandmed uuringus osalenud spordialade, klubide, harrastajate ja treenerite kohta. Andmed on saadud küsitluse tulemusena, harrastajate koguarvud Eesti Spordiregistri 2012 aasta andmete alusel.

Küsitluses osalenud spordialade üldandmed	2012 harrastajate (laste ja noorte) arv Eestis	Laste arv küsitluses osalenud klubides	Küsitluses osalenud klubide laste osakaal kogu harrastajate arvust	Küsitluses osalenud klubide aruannete arv	Treenereid kokku vastanud klubides	Treenerite keskmine töökoormus vastanud klubides
Invasport (liikumispuudega isikud)	1000	36	3,60%	1	3	12,50%
Tantsusport	2691	98	3,64%	1	7	145,83%
Kergejõustik	4893	195	3,99%	1	7	70,83%
Poks	815	38	4,66%	1	3	31,25%
Kahevõistlus	400	21	5,25%	1	1	62,50%
Jalgpall	11615	912	7,85%	5	34	82,50%
Kulturism	1303	120	9,21%	1	3	50,00%
Saalihoki	704	70	9,94%	1	2	41,67%
Sõudmine	371	37	9,97%	1	2	66,67%
Suusatamine	1677	176	10,49%	1	5	81,67%
Karate	2013	216	10,73%	2	7	43,75%
Korvpall	5653	620	10,97%	4	20	79,17%
Tennis	3446	383	11,11%	4	17	67,71%
Lauatennis	738	96	13,01%	1	3	66,67%
Akrobaatika	1428	201	14,08%	2	8	97,92%
Judo	3553	512	14,41%	2	16	83,33%
Ujumine	7063	1045	14,80%	5	20	67,50%
Jalgrattasport	776	120	15,46%	1	5	125,00%
Ratsasport	813	135	16,61%	1	3	12,50%
Võimlemine	6011	1123	18,68%	2	33	54,17%
Sulgpall	932	187	20,06%	1	8	47,92%
Iluuisutamine	863	176	20,39%	2	12	62,50%
Kokku ja keskmised	58758	6517	11,31%	41	219	66,07%

Uuringus küsiti tulude poole selgitamiseks kohaliku omavalitsuse poolt 2013 aastal saadud toetuse suuruse kohta. Lastevanematelt laekuvate summade kohta andmeid ei küsitud, arvestati, et lapsevanema osamakse kuus on igal spordialal 40 eurot (aastas kokku 400 eurot, kuna kahel suvekuul

tavapäraseid treeninguid ei toimu). Sellesse suurusjärku jäävad valdavalt Tallinnas treenivate laste igakuised treeningtasud. Sellist lapsevanema osamakset võib samas pidada Eesti oludes liiga kõrgeks, arvestades, et keskmine palk oli 2012 aastal umbes 870 eurot ning sel juhul moodustaks kahe lapsega ja kahe lapsevanemaga pere kulutused treeningtasudeks keskmiselt 5% pere sissetulekust. Kui võtta arvesse ka asjaolu, et suur osa lapsevanemaid on tegelikkuses töötud või osalise ajaga töötajad, on Eesti keskmine sissetulek tunduvalt madalam, jäädes umbes 500 euro juurde aastatel 2008 – 2010 (vt tabel 2 tuludeklaratsioonide andmeid).

Reaalset sissetulekute seisu ja ebavõrdsuse taset arvestades oleks seega mõistlik, kui riik hüvitaks veel poole praegu lastevanemate kanda olevatest summadest, jättes lastevanemate igakuiseks osamakseks 20 eurot. See tähendaks riigile täiendavat kulutust 200 eurot lapse kohta aastas ehk kokku umbes 15 miljonit eurot aastas. Samas, tabelis toodud sissetulekute tasemed näitavad, et 2008 aastal oleks 40 eurone kuumakse tähendanud ka kuuenda detsiili lapsevanemale 8,9% sissetuleku maksmist lapse treeninguteks ning see näitab reaalset ohtu, et treeningutest võib vanemate sissetulekutest tingituna jääda kõrvale väga suur osa lapsi. Seetõttu on kogu täiendava rahavajaduse hinnangus toodud välja ka rahavajadus, kui lapsevanema osamakse oleks 20 eurot kuus.

Tabel 2. Isikute keskmised sissetulekud detsiiliti aastatel 2008 ja 2010 tuludeklaratsioonide alusel. Allikas: Buldas et al. 2012.

Det-siil	Isikute keskmised tulud 2008	Isikute keskmised maksuvabastuste aluseks olevad kulud 2008	Isikute keskmised tulud 2010	Isikute keskmised maksuvabastuste aluseks olevad kulud 2010	Laste arv detsiilis 2008
1	34	525	1	329	11 748
2	513	756	285	401	16 595
3	1259	926	799	487	18 931
4	2400	1021	1634	564	19 520
5	3840	1089	2801	641	20 743
6	5381	1171	4225	718	21 940
7	7048	1312	5779	807	22 230
8	9127	1416	7719	941	21 729
9	12087	1618	10502	1114	21 345
10	27235	2563	21234	1756	22 481

Teine võimalus on diferentseerida pere sissetulekutest sõltuvalt leste treeningtasusid, st rakendada vajaduste printsiibi esimest alamprintsiipi. Sellist regulatsiooni on aga kahtlemata keerulisem administreerida ja see eeldaks väga detailse andmebaasi olemasolu, millele saavad ligi ka töötajad, kes lapse treeningtasu suurust määravad või peaksid andmed isikute tuludetsiilide või –kvintilide kohta olema avalikud. Hetkel on Tallinnas kohaliku omavalitsuse määrusega kehtestatud klubidele kohustus tagada 10%-le vähekindlustatud perede ja paljulapseliste perede lastele võimalus treenida tasuta (st saada soodustust 100%) ning 20%-le lastest treenida 50%-lise treeningtasu eest (Tallinna Linnavalitsuse ... § 15 lg 2 p 9). Sellist sätet määruses võib pidada mõistlikuks, ehkki ka siin tuleks

täpsemalt analüüsida, kas 100%-list soodustust vajaksid vaid 10% lastest või pigem 20% (st esimese ja teise vaesema detšiili lapsed) ning kas edasi piisab 50%-lisest soodustusest kahe järgmise detšiili jaoks või peaks eksisteerima lisaks 25%-line soodustus 5. ja 6. detšiili lapsevanematele. Tabelist 2 on näha, et laste arv ei jagune detšiilide vahel võrdselt, vastupidiselt üldisele trendile, kus vaesemates peredes kasvab rohkem lapsi, on Eestis 2008 aasta andmete alusel seis vastupidine. Samas, mida keerulisem on süsteem, seda keerulisem ja kulukam on ka selle haldamine. Lähtudes kaalutlusest mitte ajada süsteemi liiga keeruliseks võetakse hetkel analüüsis arvesse Tallinnas kehtivat regulatsiooni ning arvestatakse, et 20% lastevanematelt laekuvatest summadest katab tegelikult riik.

Kulude osas küsiti klubidelt infot treeningbaaside, varustuse, võistluste, haldus ja spordilaagrite kulude kohta, lisaks arvestati juurde treenerite palgakulud (eeldati, et täiskoormusega töötamise korral võiks treeneri keskmiseks netopalgaks olla 800 eurot, uuringus selgus, et keskmine treeneri töökoormus on 66,07%, vt tabel 1) ja maksukulud (palgale lisanduv tulumaks 21%, sotsiaalmaks 33% ja töötuskindlustusmaksed 1% ja 2%). Arvestati ka tulumaksuvaba miinimumiga 144 eurot aastas (TuMS § 23). Kuigi mõned spordialad leidsid, et selline palgamäär on nende jaoks liiga madal, et nende tasud on keskmiselt 12 – 19 eurot tunnis, st kõrgemad kui aluseks võetud summa, 8,33-eurone tunnitasu, ei korrigeeritud palgakuluvajadust selles uuringus. Kuna treenerite kvalifikatsiooni taotlemine on ühesuguse protseduuriga kõikidel spordialadel ja ei ole tõestatud, et mõnel spordialal on treeneritöö oluliselt keerukam, koormavam või kõrgemat kvalifikatsiooni nõudev, ei olnud hetkel alust osade alade palgakulude erandlikuks suurendamiseks. Aluse selliseks diferentseerimiseks võiks anda turul läbiviidav palgauuring. Seega võeti käesolevas uuringus kulud esmaselt arvesse kirjeldatud kujul.

Kuluvajadust korrigeeriti halduskulude osas 100 eurole lapse kohta aastas kui klubi esitatud hinnang ületas nimetatud piiri, samuti eeldati, et varustuse kulu ja võistluste kulu ei tohiks olla kõrgemad kui kumbki 300 eurot lapse kohta aastas. Baaside kulusid ei korrigeeritud, kuna see tähendaks treeningtundide arvu kärpimist ja tulemuste kahjustamist. Korrigeeritud hinnang erineb mõne spordiala puhul klubide poolt esitatud hinnangust, kuid keskmist lapse kohta kogu laste- ja noortesporti valdkonnas puudu olevat summat korrigeerimine palju ei muutnud – 442 vs 336 eurot ning seega kasutatakse üldsumma leidmisel lapse kohta 440 eurot (kaalutud keskmise kuluvajaduse leidmisel jäeti välja 2 kõige suurema kuluvajadusega ja kaks kõige väiksema kuluvajadusega ala). 20-eurose lapsevanema kuumakse korral tähendab, et rahavajadusele lisandub 200 eurot lapse kohta aastas ja kokku umbes 15 miljonit eurot. Spordilaagrite kuludest võeti klubide kuludena arvesse 20%, eeldades, et laagri kulusid kannavad peamiselt lapsevanemad, kulud hüvitatakse 10%-le lastele 100%-liselt ja 20%-le lastest 50%-liselt (st tulenevalt samast loogikast, mida selgitati vähekindlustatud perede treeningute maksumuse hüvitamise juures).

Täiendavate andmetena (et arvutada treenerite palgakulused ja klubi kulused ühe harrastaja kohta) küsiti klubides realselt treenivate laste ja töötavate treenerite arvu, treenerite töötundide arvu nädalas ning paluti kirjeldada lühidalt erinevaid treeninglaagritega seotud kulutusi.

Kui esitatud andmed jäid ebaselgeks või tundusid ebarealsed, võeti vastavaid andmeid esitanud klubiga ühendust ning täpsustati kulude suurus ja põhjused, ankeedi lisana oli klubidele saadetud ka iga lahtri sisu selgitused, et vältida erinevaid tõlgendusi kulude osas.

Arvutuste käik

Täiendava rahavajaduse leidmiseks summeeriti kõik kuluartiklid, seejärel lahutati kõigist kuludest kohaliku omavalitsuse poolt makstav pearahade summa ja lapsevanemate osamaksed. Klubi(de)s treenivate laste arvu alusel leiti spordialade kaupa erinevate kulude ja tulude vahed lapse kohta ehk täiendava rahavajaduse summa lapse kohta konkreetsel spordialal ning ala harrastajate arvude alusel spordiala kogu täiendav rahavajadus. Hinnangutega kaetud alade harrastajate osakaal on Eesti harrastajate arvust 76,45%. Et laiendada hinnangut kogu Eesti laste- ja noortesportile (st ka aladele, kes uuringus ei osalenud), on leitud rahavajaduse kaalutud keskmine summa lapse kohta (keskmise arvestamisel on välja jäetud kaks kõige kõrgema ja kaks kõige madalama rahavajadusega ala) ja leitud summa on korrutatud kogu harrastajate arvuga.

Esmalt: kõik kulud ja tulud viidi harrastaja tasemele. Kui varustuse kulu, üldkulu (halduskulud) ja muud kulud (valdavalt võistlustega seotud kulud) deklareerisid klubid juba harrastaja tasandil (st kulusumma aastas harrastaja kohta), siis baaside kulu, laagrite kulu ning treenerite palga- ja maksukulu üldsummad tuli ümber arvutada harrastaja tasandile.

Baaside kulu leidmiseks lapse kohta summeeriti kõigi vastava ala klubide baaside kulu ja jagati see neis klubides treenivate laste arvuga. Klubi laagrite kulu leidmiseks lapse kohta leiti esmalt laagrite kogukulu klubi tasandil, korrutades laagripäeva maksumuse lapse kohta laagripäevade arvu ja osalevate laste arvuga. Seejärel kõikide klubide kõik laagrikulud summeeriti, jagati laste arvuga vastanud klubides ja korrutati 0,2-ga. Tulemiks saadi 20% laagri kuludest, mida klubi vähekindlustatud peredele peaks hüvitama.

Treenerite palga- ja maksukulude leidmiseks viidi läbi järgmine arvutus. Esmalt leiti treenerite keskmine töökoormus vastaval spordialal (arvestades, et täiskoormuseks loetakse 24 treeningtundi nädalas):

Keskmine treeneri koormus = Treenerite keskmine töötundide arv nädalas / 24

Treenerite neto-palgakulud harrastaja kohta = (Treenerite arv x 12 x 800 x keskmine treeneri koormus) / laste arv klubides

Maksukulud harrastaja kohta = (tulumaksukulu + sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaksete kulu) / laste arvuga = ((800 x 12 x treenerite arv x 21/79) – treenerite arv x 144 + (800 x 12 x treenerite arv x 21/79 + 800 x 12 x treenerite arv) x 0,36) x treeneri keskmine koormus / laste arv klubides

Eelkirjeldatud arvutuste tulemusena kujunes spordialade lõikes täiendav rahavajadus väga erinevaks nii kogusummas kui ka summas harrastaja kohta. Kokkuvõtte uuringu esmaste tulemuste kohta on toodud tabelina lisa 1.

Uuringu esmased tulemused

Kulude ja tulude struktuur vastanud spordialadel

Tabelist 3 on näha, et kõige suurema kuluvajadusega spordialadeks on iluuisutamine ja tantsusport, kõige väiksem on kuluvajadus kulturismis ja saalihokis. Baasikulude vajadus on madal vabas õhus harrastatavate spordialade puhul (suusatamine, kahevõistlus, sõudmine ja jalgrattasport), iseäranis kõrge on see aga iluuisutamises. Varustuse kulud on suurimad tantsusportis, kõige madalamad

kulturismis (jõutõstmist vaadeldakse koos kulturismiga). Halduskulud on madalaimad kulturismi, saalihoki ja sõudmise puhul, kõrgeimad ratsaspordis ja tennis. Laagrikulud on suurimad akrobaatikas, sõudmises, ratsaspordis ja suusatamises, väikseimad poks (ei toimu treeninglaagreid), sulgpallis ja võimlemises. Palgakulud on suurimad tantsuspordis ja jalgrattaspordis, väikseimad ratsaspordis.

Tabel 3. Kuluvajadus spordialade lõikes (korrigeerimata näitajad eurodes harrastaja kohta aastas, järjestatud summeeritud kuluvajaduse alusel).

Pspordialade korrigeerimata kuluvajadus	Baaside kulud aastas harrastaja kohta	Varustuse kulud aastas harrastaja kohta	Üldkulud aastas harrastaja kohta	Muud kulud aastas harrastaja kohta	Laagrite kulud aastas harrastaja kohta	Palgakulud harrastaja kohta	Maksukulud harrastaja kohta	Kuluvajadus kokku lapse kohta aastas (korrigeerimata hinnang, lapsevanema osamakse 40 eurot)
Kulturism	183	10	0	10	50	120	85	418
Saalihoki	171	50	0	20	107	114	81	457
Ujumine	177	28	100	27	146	139	98	598
Karate	132	31	165	10	143	136	96	599
Judo	140	47	106	350	148	230	177	690
Poks	211	28	37	34	0	237	167	714
Kergejõustik	128	70	60	20	119	244	172	718
Sulgpall	262	107	16	89	24	197	139	815
Võimlemine	125	50	144	243	36	153	108	830
Jalgpall	173	42	108	58	105	295	209	906
Lauatennis	234	150	60	50	95	267	188	968
Suusatamine	91	300	60	100	312	223	157	993
Korvpall	146	65	42	364	302	245	173	1096
Akrobaatika	325	24	61	25	385	374	264	1150
Kahevõistlus	95	400	60	100	174	286	202	1178
Sõudmine	95	300	10	250	346	346	244	1314
Ratsasport	274	120	800	15	336	27	19	1322
Tennis	292	51	428	129	123	289	204	1418
Jalgrattasport	42	400	250	120	300	500	353	1725
Tantsusport	649	1500	83	10	700	1000	707	4088
Iluisutamine	6273	500	180	10	614	409	289	7783

Klastrid – peaksid olema kululiikide põhised, kuna üürihinnad ja varustuse hinnad või palgad võivad muutuda erinevalt ning kui rahastamine ehitada riigis üles kulupõhiselt, on lihtsam samalaadsete vajadustega alasid käsitleda gruppidesena?

Kogu laste- ja noortesporti täiendav rahavajadus ning rahavajadus spordialade lõikes

Järgnevalt on korrigeerimata kuluvajadusel võetud arvesse kõik kulud klubide poolt deklareeritud ulatuses, korrigeeritud kuluvajaduse leidmisel on varustuse kulude piirmääraks seatud 300 eurot, üldkulude (halduskulude) piirmääraks 100 eurot ning muude (ehk valdavalt võistlustega seotud kulude) piirmääraks 300 eurot lapse kohta aastas. Spordialade puhul, kus märgitud kulud ületasid nimetatud piire, on hinnanguid korrigeeritud nimetatud piirideni.

Kaalutud keskmise arvutamisel jäeti välja uisutamise, tantsuspordi ja kahe kõige väiksemate kuludega ala kuluvajadused. Kaalutud keskmine täiendava kuluvajaduse hinnang korrigeerimata kujul on sellise arvutuse tulemusena 442 eurot harrastaja kohta aastas, korrigeerimata keskmine 436 eurot harrastaja kohta aastas. Summa on umbes kaks korda suurem praegu Tallinnas makstavatest pearahadest, seega kataks kuluvajaduse praeguste pearahade kolmekordistamine.

Tabel 4. Täiendav rahavajadus spordialade lõikes harrastaja kohta ja üldsummana (korrigeerimata ja korrigeeritud näitajad, järjestatud korrigeeritud üldsumma alusel)

Spordialad	KULUD KOKKU LAPSE KOHTA (korrigeerimata)	KULUD KOKKU LAPSE KOHTA (korrigeeritud)	KOV makstud pearahale või toetus lapse kohta	Lapsevanema osamaks e lapse kohta	TULUD KOKKU LAPSE KOHTA	TÄIENDAV TULU-VAJADUS LAPSE KOHTA (korrigeerimata hinnang)	TÄIENDAV TULU-VAJADUS LAPSE KOHTA (korrigeeritud hinnang)	TÄIENDAV TULU-VAJADUS KÕIGI HARRASTAJATE KOHTA (korrigeerimata)	TÄIENDAV TULU-VAJADUS KÕIGI HARRASTAJATE KOHTA (korrigeeritud)
Saalihoki	538	588	73	400	473	65	115	45862	81062
Lauatennis	718	718	154	400	554	164	164	121003	121003
Poks	795	808	253	400	653	142	155	115730	126325
Ratsasport	1402	702	128	400	528	874	174	710203	141103
Karate	679	614	144	400	544	136	71	273019	142845
Kulturism	498	548	35	400	435	63	113	82337	147487
Kahevõistlus	1258	1158	267	400	667	591	491	236440	196440
Sõudmine	1394	1434	135	400	535	859	899	318734	333574
Sulgpall	895	929	1	400	401	494	528	460218	460218
Ujumine	653	653	157	400	557	96	96	675736	675736
Kergejõustik	799	799	255	400	655	144	144	703320	703320
Suusatamine	1073	1073	248	400	648	425	425	713207	713207
Jalgrattasport	1805	1555	117	400	517	1288	1038	999689	805689
Akrobaatika	1280	1280	157	400	557	723	723	1032360	1032360
Tennis	1494	1166	217	400	617	877	549	3021884	1891857
Võimlemine	910	866	95	400	495	415	371	2494865	2231465
Judo	1179	1123	89	400	489	690	634	2453141	2253415
Korvpall	1176	1120	174	400	574	602	546	3403784	3085682
Jalgpall	986	986	129	400	529	457	457	5309483	5309483
Iluisutamine	7863	7583	492	400	892	6971	6691	6016230	5774590

Tantsusport	4168	2968	189	400	589	3579	2379	9631772	6402572
--------------------	------	------	-----	-----	-----	------	------	---------	---------

Kõige suurem on kuluvajadus iluuisutamises ja tantsuspordis, seda nii lapse kohta kui ka üldsummana. Tabelist nähtub, et korrigeeritud hinnangus on tantsuspordi kulud kärbitud oluliselt enam kui iluuisutamises. Selle põhjuseks on eeldus, et baasvajaduse kuludele ei ole seatud piirmäära, varustuse kuludele on (need olid just tantsuspordis kõrged). Jalgpalli asetumine kuluvajaduselt kolmandale kohale tuleneb peamiselt harrastajate arvust (harrastajaid on üle 11 000). Väikseimad on kulud saalihokis ja lauatennises. Seal ei ole kõrge täiendav kuluvajadus lapse kohta ning ka harrastajate arvud ei ole suured.

Kokku oleks vaadeldavatel aladel avaliku sektori finantseerimist vaja suurendada:

(a) klubide deklareeritud tegeliku kuluvajaduse summana lapsevanema osamakse 40 eurot kuus korral 46 miljonit eurot (millest tantsuspordi ja iluuisutamise korrigeerimata kulud moodustavad 15,5 miljonit);

(b) klubide deklareeritud tegeliku kuluvajaduse summana lapsevanema osamakse 20 eurot kuus korral 61 miljonit eurot (st 20-eurone kuusoodustus lapsevanemale tähendab 15 miljonilist kulutust avalikule sektorile);

(c) korrigeeritud kuluvajadus lapsevanema osamakse 40 eurot kuus korral 43 miljonit (millest tantsuspordi ja iluuisutamise korrigeeritud kulud moodustavad 12 miljonit);

(d) korrigeeritud kuluvajadus lapsevanema osamakse 20 eurot kuus korral 58 miljonit.

Seega võib täiendavat rahavajadust laste- ja noortesporti rahastamiseks hinnata suurusjärku 45 – 60 miljonit eurot aastas, kui säilitada kõik vaadeldavad spordialad umbes olemasolevas mahus (st analüüsis kasutatud harrastajate arvudega).

Edasi peaks spordialasid kulude alusel klasterdama ning võrdlema nende kuluvajadust jaotuspriintsiipide rakendamise küsitluse hinnangutega.

Kas nendel spordialadel, kus kuluvajadus on tegelikult ka suurem, hindasid vastajad kulupõhist jaotuspriintsiipi eelistatumaks?

Kokkuvõte

Uuring näitab, et kuluvajadus spordialade lõikes on erinev ning kui riigi eesmärgiks on, et kõik spordialad saaksid eksisteerida ja oleksid piisavalt rahastatud, tuleks spordialade rahastamisel kulustruktuure arvestada. Nendega mitteametustamisest tulenevad probleemid on väiksemad multi-spordiklubides, kus alade lõikes on finantse võimalik ümber jaotada ja suuremad suure kuluvajadusega mono-spordiklubides (nt iluuisutamine, tantsusport, jalgrattasport), kus lapsevanemad peavad katma väga suure osa laste spordiharrastuse kuludest. Viimane muudab mitmed alad vähekindlustatud perede lastele kättesaamatuks. Kui aga riigil raha napib ning eesmärgiks on kasutada riigi raha ratsionaalselt, on võimalik riigil ja kohalikel omavalitsustel valida toetamiseks madalama kuluvajadusega alad või sõlmida kokkulepped teatud alade eelistamise osas

muudest kaalutlustest tulenevalt. Samuti näitab uuring, et avaliku sektori poolt laste- ja noortesportidele suunatud rahastamise tase ei ole hetkel piisav praktiliselt mitte ühegi spordiala puhul ning seega on rahastamise seisu loogiliseks järelmiks, et klubid hoiavad kokku kõikvõimalikelt kuludelt, vähendades näiteks treeningtundide arvu, kasutades vananenud varustust, makstes treeneritele palga asemel madalamalt maksustatud stipendiume jne.

Uuring näitab samuti, et ehkki vajaduste printsiibi kohta on mitmetes varasemates uuringutes väidetud, et tegemist on subjektiivse printsiibiga, siis tegelikkuses on võimalik leida spordialade kaupa iga ala konkreetne kuluvajadus ja sellest tuletada kogu vastava ala ning kogu laste- ja noortesporti kuluvajadus ja oodatav riigipoolne rahavoog. See erineb ilmselt riigiti tulenevalt erinevatest palgatasemetest, ebavõrdsuse seisust, üürihindadest jne, kuid on leitav konkreetse arvutuse tulemusel.

Klastrid ja muu SPSS statistiline analüüs – kuidas alasid grupeerida.

Viidatud allikad

1. **Adams, J. S.** 1963. Toward an understanding of inequity. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 67, 422 – 436.
2. **Adams, J. S.** 1965. Inequity in social Exchange. In Berkowitz, L. (Ed.) *Advances in experimental social psychology*. Vol. 2 (pp. 267 – 299). New York: Academic Press.
3. **Andreff, W.** 1995. Economic environment of sport: A comparison between Western Europe and Hungary. In *Official proceedings of the Third European Congress on Sport management* (pp. 35 – 46). Boudapest, Hungary, September 21-23, 1995. European Association for Sport Management.
4. **Andreff, W.** 2000. Financing modern sport in the face of a sporting ethic. *European Journal of Sport Management*, 7(1), 5-30.
5. **Andreff, W.** 2007. The correlation between economic underdevelopment and sport. *European Sport Management Quarterly*: 1:4 251 – 279.
6. **Andreff, W., Bourg, J. F., Halba, B., Ny, J. F.** 1995. *Les enjeux économiques du sport en Europe: Financement et impact économique* [Economic factors of sport in Europe: Financing and economic impact. Paris: Dalloz.
7. **Andreff, W., Bourg, J.-F., Halba, B.** (Eds.) 1994. *The Economic importance of sport in Europe: Financing and economic impact*. Brussels: Committee for Development of Sport of the Council of Europe.
8. **Andreff, W., Staudohar, P. D.** 2000. The Evolving European Model of Professional Sports Finance. *Journal of Sports Economics*, Vol. 1 No. 3, August 2000, 257-276.
9. **Bartoluci, M.** 1997. Evaluation of the economic impact of sport in developed countries and Croatia. *Kinesiology (Zagreb)*, 29(1), 71-77.
10. **Bednarik, J., Kolar, E., Jurak, G.** 2010. Analysis of the sport services market in Slovenia. *Kinesiology* 42(2010) 2: 142-152.
11. **Bednarik, J., Kolenc, M., Močnik, R.** 2001. Analysis of expenditure in sport in Slovenia. In J. Bednarik (Ed.), *Some Economic Aspects of Sport in Slovenia* (pp. 83 – 89). Ljubljana: Committee for the Development of Sport of the Council of Europe & Faculty of Sport.

12. **Beets, M. W., Beighle, A., Erwin, H. E., Huberty, J. L.** 2009. After-school program impact on physical activity and fitness: a metaanalysis. *Am J Prev Med.* 2009; 36 (6): 527-537.
13. **Bellew, B., Schoeppe, S., Bull, F., Bauman, A.** 2008. The rise and fall of Australian physical activity policy 1996 2006: a national review framed in an International context. *Aust N Z Health Policy* 2008; 5 (1): 18.
14. **Blau, P. M.** 1964. Exchange and power in social life. New York: Wiley.
15. **Bloom, B. S.** (ed). 1985. Developing Talent in Young People. New York: Ballantine.
16. **Buldas, V., Sander, P., Kantšukov, M.** 2012. Kas üksikisikule suunatud tulumaksuvabastused on piisavad instrumendid ebavõrdsuse vähendamiseks? Tuludeklaratsioonidel põhinev detseemriuuring Eestis. Ettekanne TTÜ konverentsil, 2012 detsember, publitseeritud konverentsi kogumikus.
17. **Bull, F. C., Bellew, B., Schöppe, S., Bauman, A. E.** 2004. Developments in national physical activity policy: an International review and recommendations towards better practice. *J Sci Med Sport* 2004; 7 (1 Suppl.): 93 – 104.
18. **Christjansen, N. V., Kahlmeier, S., Racioppi, F.** 2012. Sport promotion policies in the European Union: results of a contents analysis. *Scandinavian Journal of Medicine & Science in Sports*, 2014; 24: 428 – 438.
19. **Couder, J., Kesenne, S.** 1990. The Economic impact of sport in Flanders. *Sport Science Review*, 13, 60 – 63.
20. **Datar, A., Strum, R., Magnabosco, J. L.** Childhood overweight and academic performance: national study of kindergartners and first-graders. *Obes Res.* 2004; 12(1): 58-68.
21. **Daugbjerg, S. B., Kahlmeier, S., Racioppi, F., Martin-Diener, E., Martin, B., Bull, F.** 2009. Promotion of physical activity in the European Region: content analysis of 27 national policy documents. *J Phys Act Health* 2009; 6: 805 – 817.
22. **Deutsch, M.** 1975. Equity, equality, and need: what determines which value will be used as the basis of distributive justice? *Journal of Social Issues*, 31, 137 – 150.
23. **Dittmore, S., Mahony, D., Andrew, D. P. S., Hums, M. A.** 2009. Examining Fairness Perceptions of Financial Resource Allocation in U.S. Olympic Sport. *Journal of Sport Management*, 2009, 23, 429 – 456.
24. **Doquette, G. H.** 2001. Managing Organizations for Sport and Physical Activity: A Systems Perspective. *Journal of Sport Management* 16(4), October 2002.
25. **Edwards, J. U., Mauch, L., Winkelman, M. R.** 2011. Relationship of nutrition and physical activity behaviors and fitness measures to academic performance for sixth Graders in a midwest city school district. *J Sch Health.* 2011; 8(2): 65-73.
26. Eesti Spordi Kongressi materjalid.
27. Ernst & Young. 1998. Economic impact study of sport. Canberra (Australia): Confederation of Australian Sport.
28. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions. 2009. Foundation Finding: Childcare Services in Europe. Copenhagen: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
29. Eurostat and mebaas. <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>
30. **Greenberg, J.** 1997. The STEAL motive: Managing the social determinants of employee theft. In R.A. Giacalone and J. Greenberg (Eds.), *Antisocial behavior in organizations* (pp. 85 – 108). Thousand Oaks, CA: Sage.

31. **Greenberg, J., Folger, R.** 1983. Procedural justice, participation, and the fair process effect in groups and organizations. In P. B. Paulus (Ed.), *Basic group process* (pp. 235 – 256), New York: Springer-Verlag.
32. **Greenberg, J., Lind, E. A.** 2000. The pursuit of organizational justice: From conceptualization to implication to application. In C. L. Cooper & E. A. Locke (Eds.), *Industrial and organizational psychology: What we know about theory and practice* (pp. 72 – 108). Oxford, England: Blackwell.
33. **Herrick, H., Thompson, H., Kinder, J., Madsen, K. A.** 2012. Use of SPARK to Promote After-School Physical Activity. *Journal of School Health*, October 2012, Vol. 82, No. 10.
34. **Hums, M. A., Chelladurai, P.** 1994b. Distributive justice in intercollegiate athletics: The views of NCAA coaches and administrators. *Journal of Sport Management*, 8, 200 – 217.
35. **Jones, H.** 1989. *The economic impact and importance of sport: a European study*. Strasbourg: Committee for the Development of Sport, Council of Europe.
36. **Kalinowski, A. G.** 1895. The Development of Olympic Swimmers in B. S. Bloom (ed) *Developing Talent in Young People*, pp. 132 – 92. New York: Ballantine.
37. **Kim, S., Andrew, D. P. S., Mahony, D. F., Hums, M. A.** 2008. Distributive justice in intercollegiate athletics: Perceptions of student athletes. *International Journal of Sport Management*, 9, 379 – 393.
38. **Kim, S., Andrew, D.P.S.** 2013. Organizational justice in intercollegiate athletics: Perception of coaches. *Sport Management Review* 16 (2013) 200 – 210.
39. **Kirk, D.** 2005. Physical Education, Youth Sport and Lifelong Participation: the Importance of Early Learning Experiences. *European Physical Education Review* [DOI: 10.117/1356336X05056649] Volume 11 (3):239-255:056649.
40. **Kolar, E.** 2005. *Model vrednotenja športnih panog v Republiki Sloveniji z vidika vrhunškega športnega rezultata*. Model for evaluating sports disciplines in Slovenia from the elite sports result point of view. Unpublished doctoral dissertation, University of Ljubljana.
41. **Leventhal, G. S.** 1976. The distribution of rewards and resources in groups and organizations. In Berkowitz, L. & Walster, E. (Eds.) *Advances in experimental social psychology* (Vol. 9, pp 91 – 131). New York: Academic Press.
42. **Mahony, D. F.** 1999. Collective Reaction to Injustice in Intercollegiate Athletics: Injustice to Women and Student Athletes as Test Cases. *Journal of Sport and Social Issues*, Volume 23, No. 3, August 1999 pp. 328 – 352.
43. **Mahony, D. F., Hums, M. A. & Riemer, H. A.** 2002. Distributive justice in intercollegiate athletics. *Journal of Sport Management*, 16, 31 – 356.
44. **Mahony, D. F., Hums, M. A. & Riemer, H. A.** 2002. Distributive justice in intercollegiate athletics: Perceptions of athletic directors and athletic board chairs. *Journal of Sport Management*, 16, 331 – 357.
45. **Mahony, D. F., Hums, M. A. & Riemer, H. A.** 2005. Bases for determining need: Perspectives of intercollegiate athletic directors and athletic board chairs. *Journal of Sport Management*, 19, 170 – 192.
46. **Mahony, D. F., Pastore, D.** 1998. Distributive justice: An examination of participation opportunities, revenues, and expenses at NCAA institutions – 1973 – 1993. *Journal of Sport and Social Issues*, 22, 127 – 152.

47. **Mahony, D. F., Riemer, H. A., Breeding, J. L., Hums, M. A.** 2006. Organizational justice in sport organizations: Perceptions of college athletes and other college students. *Journal of Sport Management*, 20, 159 – 188.
48. **Mahony, F. D., Hums, M. A., Andrew, D. P. S., Dittmore, S. W.** 2010. Organizational justice in sport. *Sport Management Review* 13 (2010) 91 – 105.
49. **Masse, L. C., Chriqui, J. F., Igoe, J. F., Atienza, A. A., Kruger, J., Kohl, H. W.** 2007b. Development of a physical education-related state policy classification system (PERSPCS). *American Journal of Preventive Medicine*, 33(4S), S264-S276.
50. **Masse, L. C., Frosh, M. M., Chriqui, J. F., Yaroch, A. L., Agurs-Collins, T., Blanck, H. M.** 2007a. Development of a school nutrition-environment state policy classification system (SNESPCS). *American Journal of Preventive Medicine*, 33(4S), S277-S291.
51. **Meyer, B., Ahlert, G.** 1998. Die ökonomische Bedeutung des Sports in Deutschland: Prognosen und Simulationsrechnungen mit einem disaggregierten Modell. The economic significance of sport in Germany: Prognoses and simulations with a disaggregate economic model. Osnabrück, Germany: Universität osnabrück.
52. **Nemec, J., Nemec, M.** 2009. Public Challenges for Sport Management in Slovakia: How to Select the Optimum Legal Form of Sport Club? *ACTA VŠFS*, 2/2009, vol. 3.
53. **Patric, I. S. C., Mahony, D. F., Petrosko, J. M.** 2008. Distributive Justice in intercollegiate athletics: An examination of equality, revenue production, and need. *Journal of Sport Management*, 22, 165 – 183.
54. **Porter, P. K., Thomas, C. R.** 2010. Public subsidies and the Location and Pricing of Sports. *Southern Economic Journal* 2010, 76(3), 693 - 710.
55. **Schmid, T. L., Pratt, M., Witmer, L.** 2006. A framework for physical activity policy. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe, 2006b. <http://data.euro.who.int/PhysicalActivity/>.
56. **Shore, S. M., Sachs, M. L., Lidicker J. R., Brett S. N., Wright, A. R., Libonati J. R.** 2008. Decreased scholastic achievement in overweight middle school students. *Obesity*. 2008; 16(7): 1535 – 1538.
57. **Skarlicki, D. P., Latham, G. P.** 1996. Increasing citizenship behavior within a labor union: A test of organizational justice theory. *Journal of Applied Psychology*, 81(2), 161 – 169.
58. Spordi Kongress
59. **Stouffer, S. A., Suchman, E. A., DeVinney, L. C., Star, S. A., Williams, R. M.** 1949. *The American soldier: Adjustment during Army life* (Vol. 1) Clinton, MA: Colonial Press.
60. **Škoric, S., Bartolouci, M., Čustonja, Z.** 2011. Public Financing in Croatian Sport.
61. **Zalatan, A.** 1983. The economic value of physical recreation in Canada. *Physical Research Review*, 6(2), 118 – 123.
62. **Taks, M., Kesenne, S.** 2000. The Economic Significance of Sport in Flanders. *Journal of Sport Management*, 2000, 14, 342-365.
63. Tallinna Linnavolikogu 21. augusti 2008 määrus nr 28 „Sporditegevuse toetamise kord“, jõustunud 01.09.2008; koos edasiste muudatuste ja täiendustega (RT IV, 01.10.2013,3).
64. **Thorblom, K. Y., Johnson, D. R.** 1985. Subrules of the equality and contribution Principles: Their perceived fairness in distribution and retribution. *Social Psychology Quarterly*, 48, 249 – 261.
65. **Trost, S. G., Rosenkranz, R. R., Dzewaltowski, D.** 2008. Physical activity levels among children attending after-school programs. *Med Sci Sports Exerc.* 2008;40: 622-629.

66. Tulumaksuseadus (Income Tax Act), Riigikogu seadus, vastu võetud 15.12.1999, RT I 1999, 101, 903 koos edasiste muudatuste ja täiendustega.
67. World Health Organization. 2007. Promoting Physical Activity in Schools: An Important Element of a Health-Promoting School. Geneva: WHO Press.
68. World Health Organization. 2010. Global Recommendations and Physical Activity for Health. Geneva: WHO Press.

Lisa 1

																							KOKKU SUMMAD JA KESKMISED
SPORDIALAD	Iluisutamine	Tantsusport	Korvpall	Ujumine	Jalgrattasport	Sõudmine	Karate	Sulgpall	Kergejõustik	Suusatamine	Kahevõistlus	Tennis	Lautennis	Saalihoki	Jalgpall	Kulturism	Akrobaatika	Võimlemine	Poks	Judo	Ratsasport		
ÜLDANDMED																							
2012 harrastajate (laste ja noorte) arv Eestis	863	2691	5653	7063	776	371	2013	932	4893	1677	400	3446	738	704	11615	1303	1428	6011	815	3553	813	57758	
Laste arv küsitluses osalenud klubides	176	98	620	1045	120	37	216	187	195	176	21	383	96	70	912	120	201	1123	38	512	135	6481	
Küsitluses osalenud klubide laste osakaal kogu harrastajate arvust	20,39%	3,64%	10,97%	14,80%	15,46%	9,97%	10,73%	20,06%	3,99%	10,49%	5,25%	11,11%	13,01%	9,94%	7,85%	9,21%	14,08%	18,68%	4,66%	14,41%	16,61%	11,68%	
Küsitluses osalenud klubide arv	2	1	4	5	1	1	2	1	1	1	1	4	1	1	5	1	2	2	1	2	1	40	
Treenereid kokku vastanud klubides	12	7	20	20	5	2	7	8	7	5	1	17	3	2	34	3	8	33	3	16	3	216	
Treenerite keskmine töökoormus vastanud klubides	62,50%	145,83%	79,17%	75,83%	125,00%	66,67%	43,75%	47,92%	70,83%	81,67%	62,50%	67,71%	66,67%	41,67%	82,50%	50,00%	97,92%	54,17%	31,25%	83,33%	12,50%	69,02%	
KULUD LAPSE KOHTA (märgitud vastavalt esitatud aruannetele)																							
Baaside kulud aastas harrastaja kohta	6273	649	146	177	42	95	132	262	128	91	95	292	234	171	173	183	325	125	211	140	274	487	
Varustuse kulud aastas harrastaja kohta	500	1500	65	28	400	300	31	107	70	300	400	51	150	50	42	10	24	50	28	47	120	203	
Üldkulud aastas harrastaja kohta	180	83	42	100	250	10	165	16	60	60	60	428	60	0	108	0	61	144	37	106	800	132	
Muud kulud aastas harrastaja kohta	10	10	364	27	120	250	10	89	20	100	100	129	50	20	58	10	25	243	34	350	15	97	
Laagrite kulud aastas harrastaja kohta	614	700	302	146	300	346	143	24	119	312	174	123	95	107	105	50	385	36	0	148	336	217	
Palgakulud lapse kohta	409	1000	245	139	500	346	136	197	244	223	286	289	267	114	295	120	374	153	237	250	27	279	

Maksudkulud lapse kohta	289	707	173	98	353	244	96	139	172	157	202	204	188	81	209	85	264	108	167	177	19	197
KORRIGEERITUD KULUD LAPSE KOHTA																						
Varustuse kulud aastas harrastaja kohta	300	300	65,46	28	300	300	31	107	70	300	300	51	57	50	42	10	24	50	28	47	120	123
Üldkulud aastas harrastaja kohta	100	83	50	100	100	50	100	50	60	60	60	100	50	50	108	50	61	100	50	100	100	75
Muud kulud aastas harrastaja kohta	10	10	300	27	120	250	10	89	20	100	100	129	20	20	58	10	25	244	34	300	15	90
KULUD KOKKU LAPSE KOHTA (korrigeerimata)	7863	4168	1176	653	1805	1394	679	895	799	1073	1258	1494	718	538	986	498	1280	910	795	1179	1402	1503
KULUD KOKKU LAPSE KOHTA (korrigeeritud)	7583	2968	1120	653	1555	1434	614	929	799	1073	1158	1166	718	588	986	548	1280	866	808	1123	702	1365
TULUD LAPSE KOHTA																						
KOV makstud pearaha või toetus lapse kohta	492	189	174	157	117	135	144	1	255	248	267	217	154	73	129	35	157	95	253	89	128	167
Lapsevanema osamakse lapse kohta	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400
TULUD KOKKU LAPSE KOHTA	892	589	574	557	517	535	544	401	655	648	667	617	554	473	529	435	557	495	653	489	528	567
TÄIENDAV TULUVAJADUS LAPSE KOHTA (korrigeerimata hinnang)	6971	3579	602	96	1288	859	136	494	144	425	591	877	164	65	457	63	723	415	142	690	874	936
TÄIENDAV TULUVAJADUS LAPSE KOHTA (korrigeeritud hinnang)	6691	2379	546	96	1038	899	71	528	144	425	491	549	164	115	457	113	723	371	155	634	174	798
TÄIENDAV TULUVAJADUS KÕIGI HARRASTAJATE KOHTA (korrigeerimata)	6016229,8	9631771,7	3403784	675736	999689	318734	273019	460218	703320	713207	236440	3021884	121003	45862	5309483	82337	1032360	2494865	115680	2453141	710203	38818968
TÄIENDAV TULUVAJADUS KÕIGI HARRASTAJATE KOHTA (korrigeeritud)	5774589,8	6402571,7	3085682	675736	805689	333574	142845	491906	703320	713207	196440	1891857	121003	81062	5309483	147487	1032360	2231465	126275	2253415	141103	32661071